

Samvetsnöd i Sydafrika

Sydafrikanska nationalister påstår ofta att kritiken mot deras regim kommer från främlingar som inte förstår problemen och bedömer dem utifrån doktrinära, orealistiska synpunkter. Så illa är det inte. I själva verket kritiserar rasförtryck och segregation i Sydafrika ständigt av medborgare i detta land, vetenskapsmän, författare och publicister av ostridig kompetens. Det är en elit, en både intellektuell och moralisk elit, som vänder sig mot det bestående systemet i tal och skrift; försvararna av detta system inte bara utgår från en för demokrater och humanister främmande åskådning, de brister i regel på ett förvånande sätt i talang, tanke-skärpna och sakkännedom.

Det egentliga oppositionspartiet, United Party, som omfattar det stora flertalet engelskspråkiga, men också många "afrikander" och som fick högre röstetal bland väljarna än nationalistpartiet vid både 1948 och 1953 års val, representerar den moderata oppositionen. Under striderna om segregation vid universiteten och kyrkorna i år har partiet under sin ledare sir De Villiers Graaff med bitter energi motarbetat regeringsförslagen. Om partiet kommer till makten vid valen nästa år — vilket inte många tror på — kommer det enligt löfte att upphäva flera av de mest långtgående nationalistlagarna. Även United Party har de vitas värde som riktpunkt, men en successiv utsträckning av politiska rättigheter till de skolbildade inom andra raser har likväl utlovats. Med större kraft och mera principiell motivering framförs detta krav av det lilla liberala partiet, vars ordförande Alan Paton kanske mer än någon annan framstår som samvetsets röst inför världssopinionen.

De många skrifter om Sydafrika som utkommit på engelska under den senaste tiden företräder nästan genomgående kravet på utjämning och försoning, på en avveckling i stället för en skärpning av rasförtrycket. Den engelske prästen Huddlestons gripande skildring av sina egna erfarenheter har redan refererats i Dagens Nyheter. I den nya upplagan

av Cambridgeprofessorn Eric Walkers sydafrikanska historia är ett slutkapitel infört som formar sig till en avslöjande granskning av nationalistregimens politik. Professor de Kiewiet, liksom Walker uppvuxen och vetenskapligt utbildad i Sydafrika, har likaså i en lika försiktig som klartänt skrift givit uttryck åt den liberala ståndpunkten ("The Anatomy of South African Misery"). Än större intresse har det att medlemmar av den reformerta kyrkan (boerkyrkan), nationalistpartiets stödare och ofta dess inspiratör, öppet opponerat mot regeringslinjen och mot sin egen kyrkas ställningstagande. För några år sedan skrev professor Ben Marais i denna riktning; nu föreligger en skrift av professor B. B. Keet ("Whither — South Africa?"). Både Marais och Keet är bland den reformerta kyrkans mest berömda teologer och mest allmänt respekterade män.

Det är väl förstaeligt att rasfördomar blivit starka i Sydafrika, skriver Keet; de vita har företrätt både en högre kultur och en överlägsen makt. Men numera intar Sydafrika i detta hänseende en särställning. "Det är sant att samma fördom finns utanför Sydafrika, men skillnaden är att den på andra håll inses vara och beklagas som en fördom, medan den här försvaras som ett oeftergivligt villkor för den vita rasens bestånd." Keet genomgår de bibelställen som de reformerta teologerna brukar åberopa för segregation och apartheid och finner de tolkningar som givits orimliga. För att illustrera hur vanvettigt man resonerat kan nämnas att inte bara legenden om Babels torn och andra uttalanden om skillnaden mellan språk och nationer, utan även sjätte budet åberopats för apartheid. Att inte upprätthålla segregation skulle betyda att den vita minoriteten försvann i den svarta massan, alltså har Gud påbjudit segregation. De reformerta teologerna söker smälta samman separationstanken och de bibliska orden om likhet och likvärdighet (t ex hos Paulus) genom att tolka de senare som gällande blott det andliga — varigenom herrar och slavar kan påstås vara lika eller likvärdiga i högre mening; Keet

gör rent hus med dessa sofismer. Kristendomen kräver samverkan och ömsesidig hjälp, skriver Keet, och tanken på apartheid är därför inte endast ogenomförbar, utan okristlig.

"Ju mer man granskar skälen för fullständig, permanent apartheid, desto mindre kan man undvika slutsatsen att apartheids anhängare verkar i en förblindelse som hör till en värld av inbillningar. Därför att denna dröm är så behaglig för vår sinnesro väljer vi den i stället för den uppfordran som vi här och nu står inför; den blir ett tilltalande ideal utan realitet, ett medel att döva våra samveten." En viss social segregation är ännu ofrånkomlig, men man måste gå hän mot likställighet. "Kanske gäller Kristus ord till den rike unge mannen också oss: 'Gå, sälj allt vad du har, till och med din känsla av överlägsenhet, din

utmanande arrogans, och kom och följ mig'."

Om röster som denna skall kunna tränga genom fördomarna, okunnigheten och den trängsynta egoismen kan inte bedömas. Det är förstaeligt om många hellre slår sig till ro i den maktposition de nu har och undviker att tänka på hur bräcklig den är, vilka faror som hotar, vilka grymheter som positionens bevarande är efter år innebär. Andra motiv än samvetsnöden och fruktan för framtiden verkar visserligen i samma riktning. Sydafrika blir isolerat och hatat; folk vill inte utvandra dit, vill inte bli beroende av denna hårda och ändå osäkra regim. För närvarande finns dock inga tecken på att förhåldelsen viker; de ledande talar i romantik och fanatism om det vita väldets upprätthållande, om försvaret av den vita borgen mot en värld av fiender.